

Напрямок: Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право;

Коломієць Н.В.

доцент кафедри кримінального права та правосуддя
Чернігівський національний технологічний університет,
м. Чернігів, Україна

СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ ПОМИЛУВАННЯ В УКРАЇНІ

Законодавство України охороняє права та свободи людини і громадянина, право власності, громадського порядку та безпеки, охороняє забезпечення миру та конституційного устрою від злочинних посягань. Інструментом забезпечення цих прав є Кримінальний та Кримінально - виконавчий кодекси України, вони встановлюють, які суспільно небезпечні діяння є злочинами, які покарання за них передбачено, засади та принципи виконання покарання, а також впроваджує механізми звільнення від кримінальної відповідальності.

Актуальність теми: В період докорінної політичної, судової та інших реформаций суспільства, інститут помилування є одним із ключових факторів формування сучасної судової та кримінально-виконавчої системи, адже забезпечує низку прав людини, зокрема право на реабілітацію, право на виправлення, що передбачене, як вітчизняним, так і міжнародним законодавством. Тому інститут помилування потребує детального вивчення та реформування, з метою запобігання негативних наслідків та заохочення засуджених до виправлення і ресоціалізації та, як наслідок, зменшення злочинності в Україні.

Мета: визначення законодавчих особливостей формування інституту помилування, принципів його діяльності, функцій та мети. Встановлення його ефективності та необхідності.

Викладення основного матеріалу. Інститут помилування зародився ще в глибоку давнину, коли в державах переважали авторитарні режими та самодержавна влада царя чи короля, і відповідно правитель наділявся правом

оголошення війни, миру, а також здійснював покарання, і найголовніше - міг вчиняти помилування!

З плином років помилування не тільки продовжило своє існування, але і зазнало свого поширення і стало однією з найяскравіших міжнародних цінностей, як загальнолюдських, так і правових.

Помилування — це звільнення від відбування кримінального покарання індивідуальним рішенням, як правило, глави держави. Помилування здійснюється за клопотанням засудженого у випадках, що потребують гуманного ставлення.

В незалежній Україні інститут помилування розвивався з кожним роком, адже кожен Президент України користувався наданим йому правом, та надавав засудженим громадянам шанс, стимул та надію на виправлення і початок нового життя. Але даний процес є досить складним, адже глава держави йде на певний ризик, надаючи свободу тій особі, яка вчинила певне правопорушення, чи злочин. Помилування здійснюється за клопотанням засудженої особи, на даний момент законодавство не обмежує коло осіб, щодо яких може бути застосоване помилування [3, с. 4]. Проте існують певні умови і обмеження, по-перше засуджений повинен відбутися певний строк покарання [1]. Президент може помилувати будь-яку особу, але в даному випадку враховується: ступінь тяжкості вчиненого злочину, строк відбутого покарання, особа засудженого, його поведінка, щире каяття, стан відшкодування заподіяного збитку або усунення заподіяної шкоди, сімейні та інші обставини, думка адміністрації установи виконання покарань або іншого органу, який виконує покарання, спостережної комісії, служби у справах дітей, місцевого органу виконавчої влади, органу місцевого самоврядування, громадських об'єднань та інших суб'єктів про доцільність помилування [2].

Держава, і зокрема президент, здійснюючи помилування, має на меті не тільки заохотити особу, чи просто звільнити її з місць позбавлення волі, основним їх прагненням є зниження загальнодержавного рівня злочинності, тому помилування є своєрідною заохочувальною нормою. Але тут є і так

званий "інший бік медалі". Поширення інституту помилування може в собі містити і негативні наслідки, а саме: зловживання таким милосердним кроком держави, і виникнення нових злочинів та збільшення їх кількості, тому, на нашу думку, варто чітко та на законодавчому рівні встановити вимоги щодо здійснення помилування безпосередньо відносно особи, її характеристики, злочину, який вона вчинила, її поведінку, ступінь розкаяння, відношення до вчиненого нею злочину тощо. В такій ситуації особа повинна довести державі і суспільству, що вона визнала свою провину, стала на шлях виправлення, а основне - така особа стала безпечною для суспільства.

Звернувшись до історії, варто зазначити, що в 2000 році Президентом України Леонідом Кучмою була помилувана 1351 особа, а в 2017 - всього 139, немало було помилувано за часів президентства Віктора Ющенка, набагато менше за часів Віктора Януковича. Цьому передує не один фактор, найголовніший - це те, що країна перебуває у стані війни, і багато злочинів належать саме до військових та наслідку збройних конфліктів. Не менш цікавим фактом є те, що нещодавно Президент України Петро Порошенко помилував єдину в Україні засуджену до довічного ув'язнення жінку Любов Кушинську, яка була засуджена в 1997 році за вбивство двох чоловіків.

Отже, інститут помилування відомий нам ще з давніх часів і є так званим актом милосердя з боку глави держави. Мета здійснення помилування з боку держави є досить шляхетною та демократичною, проте законодавче забезпечення застосування помилування є дуже недосконалим, як теоретично, так і на практиці, оскільки можуть вийти на волю ті особи, для яких злочинна діяльність є повсякденною нормою, а на шлях виправлення вони ставати не збираються. Реформування інституту помилування ще більше демократизує наше суспільство, і зробить його ще більш безпечним і підвищить його правову культуру.

Література:

1. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

2. "Положення про порядок здійснення помилування" від 21 квітня 2015 року № 223/2015.

3. Яценко С.А. Кримінально-правовий та кримінально-процесуальний аспекти інституту помилування за чинним вітчизняним законодавством на тлі положень Конституції України / С.А. Яценко // Підприємництво, господарство і право. - 2008. - № 11. - С. 3-6 .